

Kemikalieplan

Växjö kommun 2016-2020

Antagen av kommunstyrelsen 2017-01-10

Växjö
kommun

Europas grönaste stad

Förord

I samhället har vi mängder med olika kemikalier som är skadliga för barn och vuxna. Medvetenheten om riskerna har ökat senaste åren. Barn är mer känsliga för kemikaliepåverkan och därför är deras vardag i fokus för kommunen.

I miljöprogrammet för Växjö kommun är kemikalier ett av arbetsområdena. Vår målbild till år 2030 är; ”att Växjö kommun är så fritt från skadliga ämnen att varken miljö eller människor påverkas negativt. Kommunorganisationen och invånarna har en god kunskap i kemikaliefrågan. Kommunen arbetar på ett strategiskt sätt med särskilt fokus på barnens vardag.”

Genom kemikalieplanen får kommunen möjlighet att jobba mer systematiskt med kemikalier, öka kunskapen om vilka kemikalier som finns i verksamheterna och succesivt byta ut de produkter som kan innebära en risk för hälsa och miljö. Miljöer där barnen vistas är de högst prioriterade.

Kemikalieplanen är en del av arbetet med att vara Europas grönaste stad!

Anna Tenje
kommunstyrelsens ordförande

Innehåll

Förord	2
Introduktion	4
Mål i miljöprogrammet	5
Målsättning med kemikalieplanen	6
Omfattning, uppföljning och avgränsning	6
Fokusområden	7
Fokusområde 1 – Inventering av kemikalier i kommunkoncernen	8
Fokusområde 2 – KemikaliekraV vid upphandlingar	9
Fokusområde 3 – kommunikation och information	10
Fokusområde 4 – Kemikalier i byggnadsmaterial och produkter	11
Fokusområde 5 - Kemikalietillsyn	12
Fokusområde 6 – Kemikaliesmart förskola	13
Framtagande av planen	14

Introduktion

Människan har i alla tider strävat efter att utnyttja naturen för att förbättra sitt eget liv. Kemin kan troligen räknas till en av de äldsta formerna av vetenskap; den föddes när människan lärde sig att baka bröd, jäsa druvor och brygga öl. Vår ekonomiska tillväxt är starkt kopplad till kemikalieproduktionen. Den har bidragit till industrialiseringens framgångar vilket även ökade efterfrågan till nya kemikalier. De senaste decennierna har utvecklingen gått snabbt framåt och nya ämnen har tagits fram som på olika sätt har bidragit till att nya produkter har utvecklats. Nästan alla produkter vi har i vår omgivning är ett resultat av detta och vi skulle inte kunna plocka bort alla kemiska ämnen utan att förändra vårt samhälle mycket radikalt. Användningen av kemikalier är tätt förknippade med vår livsstil genom de produkter vi köper och livsmedel vi äter och dricker. Produktionen av kemikalier ökar kraftigt i världen. Från 1930-talet till slutet av 1900-talet ökade den årliga produktionen från 1 miljon ton till 400 miljoner ton och ökningen fortsätter för varje år¹. Det finns idag över 100 000 olika kemiska ämnen registrerade hos ECHA (EUs kemikaliemyndighet). Forskningen visar allt tydligare att många kemiska ämnen, som tidigare ansetts riskfria, påverkar hälsan och miljön negativt. Långt ifrån alla kemiska ämnen är farliga och även naturliga ämnen kan ha hälso- och miljöskadliga egenskaper i fel sammanhang. Barn är extra känsliga för exponering av kemikalier eftersom

deras kroppar inte är färdigutvecklade och de exponeras mer för kemikalier i relation till sin kroppsvikt. Därför behöver vi arbeta aktivt med att ta bort de ämnen vi vet är hälso- eller miljöskadliga, eller som vi misstänker är det, från kretsloppet. Ett särskilt fokus bör ligga på barnens vardag.

Frågan kring kemikalier är högaktuell och diskuteras politiskt i Sverige, EU och FN. I Sverige är Kemikalieinspektionen ansvarig myndighet och har bland annat tagit fram en handlingsplan för en giftfri vardag. Inom EU är lagstiftningen harmoniserad och gäller hela den inre marknaden genom CLP som är en klassificerings och märkningsförordning och REACH som reglerar registrering, informationskrav och begränsningar för att förbättra skyddet av människors hälsa och miljö från risker som kan orsakas av kemikalier men även att stärka konkurrenskraften inom EU:s kemikalieindustri. Allt fler kommuner arbetar aktivt med kemikaliefrågan som en del i miljöarbetet och har tagit fram program och handlingsplaner för att minska risken för negativ påverkan av kemikalier i respektive kommun.

Fördjupad information om kemikaliers påverkan på hälsa och miljö, lagstiftning och prioriteringar för kemikaliearbetet finns i fördjupningsdokumentet till kemikalieplanen.

¹ Kemikalieinspektionens handlingsplan för giftfri vardag.

Mål i miljöprogrammet

VÄXJÖ KOMMUN HAR UNDER 2014 ANTAGIT ETT MILJÖPROGRAM DÄR EN AV MÅLBILDERNA TILL 2030 ÄR:

Växjö är så fritt från skadliga kemiska ämnen att varken miljö eller människor påverkas negativt. Kommunen och invånarna har kunskap i kemikaliefrågan. Kommunen arbetar på ett strategiskt sätt med särskilt fokus på barnens vardag.

FRAM TILL 2020 SKA FÖLJANDE MÅL HA UPPNÅTTS SOM GÄLLER KEMIKALIER:

» Växjö kommun som koncern ska inte upphandla/köpa några produkter/tjänster innehållande kemikalier som är tillståndspliktiga eller omfattas av begränsningsregler (REACH, bilaga XIV och XVII). Detta ska vara klart senast år 2020.

*Huvudansvarig: **alla nämnder och bolagsstyrelser.***

» Växjö kommun som koncern ska ha upprättat en kemikalieplan senast år 2016.

*Huvudansvarig: **kommunstyrelsen.***

» Växjö kommun ska senast 2016 ha tagit bort leksaker och utrustning med farliga kemikalier från förskolorna.

*Huvudansvarig: **utbildningsnämnden.***

Målsättning med kemikalieplanen

Målsättningen med kemikalieplanen är att exponeringen av oönskade ämnen ska minska i kemikalier och i produkter som finns i och upphandlas av kommunens samtliga förvaltningar och bolag, med det övergripande syftet att driva på utvecklingen av en giftfri vardag. På så sätt bidrar kommunen till att uppnå målbilden i miljöprogrammet till 2030 och det nationella miljömålet om en Giftfri miljö.

OMFATTNING, UPPFÖLJNING OCH AVGRÄNSNING

Kemikalieplanen omfattar Växjö kommuns samtliga förvaltningar och bolag. Planen inkluderar även kommuninvånarna, näringslivet och andra offentliga aktörer. Det är kommunstyrelsen som antar planen vilket betyder

att de åtgärder som finns i planen endast omfattar kommunen som organisation och för aktiviteterna som genomförs ansvarar de kommunala förvaltningarna och bolagen för. För varje åtgärd finns en eller flera ansvarig nämnd eller bolag. Dessa är ansvariga för att åtgärderna implementeras i respektive internbudget. För en del åtgärder finns också deltagande förvaltning och bolag. Dessa förväntas delta i åtgärdens genomförande. Uppföljning sker i nämndernas bokslutsarbete.

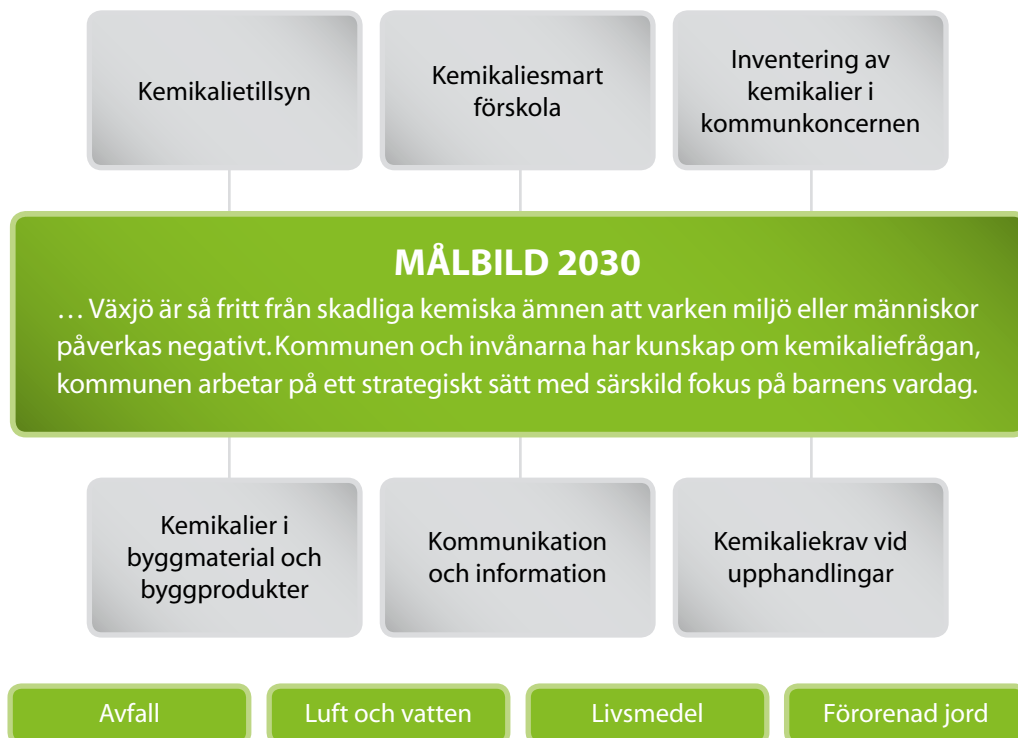
Avgränsning av områdena avfall, förorenad jord, livsmedel samt luft och vatten har gjorts eftersom dessa områden regleras av annan lagstiftning och andra beslutade planer i Växjö kommun.

Fokusområden

Målstrukturen för planen är uppdelad i sex olika fokusområden och till varje fokusområde tillkommer det olika åtgärder och ansvarsfördelning.

- » **INVENTERING AV KEMIKALIER I KOMMUNKONCERNEN**
- » **KEMIKALIEKRAV VID UPPHANDLINGAR**
- » **KOMMUNIKATION OCH INFORMATION**
- » **KEMIKALIER I BYGGMATERIAL OCH BYGGPRODUKTER**
- » **KEMIKALIETILLSYN**
- » **KEMIKALIESMART FÖRSKOLA**

Prioriteringen och målstruktur följer kemikalielagstiftningen och kemikalieinspektionens samt upphandlingsmyndighetens rekommendationer. Planen behandlar inte kemikalier i avfall, luft och vatten, livsmedel samt förorenad jord. Dessa områden regleras av andra program och lagstiftning.

» FOKUSOMRÅDE 1

Inventering av kemikalier i kommunkoncernen

Kunskapen om vilka kemikalier som används i olika delar av kommunkoncernen är oklar. Kemikalier som enligt lagstiftning är eller kommer att förbjudas ska bytas ut mot mindre farliga kemikalier. För att öka kunskapen om vilka kemikalier som finns i vårt samhälle analyseras och utvärderas ämnen i avloppsvatten och slam.

ÅTGÄRDER	AKTIVITETER	ANSVAR	DELTAGANDE
1. Kemikalieinventering	<p>1.1 Nulägesanalys; kartlägga och dokumentera ämnen och blandningar i kemiska produkter i en kemikalieförteckning samt tillhörande säkerhetsdatablad enligt kraven i miljödiplomeringen.</p> <p>1.2 Rapportera in befintliga kemikalier som bör fasas ut enligt kandidatlistan, PRIO eller SIN till samordnare.</p> <p>1.3 Se över behovet och vatt upphandla en gemensam kemikaliedatabas för kommunkoncernen.</p>	Komunstyrelsen	Alla nämnder och bolag
2. Fasa ut de farligaste kemikalierna	<p>2.1 Byta ut oönskade kemikalier enligt de egenskapskriterier som finns i Kemikalieinspektionens PRIO lista eller SIN- listan.</p>	Alla nämnder och bolag	
3. Utökad kartläggning av ämnen i våra sjöar och vattendrag	<p>3.1 Uppföljning av kemiska ämnen, med fokus på metaller och oorganiska ämnen i slam och utgående vatten från reningsverk.</p>	Tekniska nämnden	

» FOKUSOMRÅDE 2

Kemikaliekrav vid upphandlingar

Det är genom inköp av produkter och tjänster som kommunen kan reglera vilka kemikalier som används i kommunen över tid. Alla större inköp och beställningar av tjänster görs genom offentlig upphandling. Genom att ställa krav på kemikalieinnehåll och redovisning i upphandlingarna kan vi undvika oönskade ämnen i de inköp kommunkoncernen gör.

ÅTGÄRDER	AKTIVITETER	ANSVAR	DELTAGANDE
1. Ställa kemikaliekrav i upphandlingar	<p>1.1 Ta fram en handledning för hur man ska ställa kemikaliekrav i upphandlingar och göra denna känd hos alla upphandlande enheter inom kommunen.</p> <p>1.2 Upprätta övergripande kemikaliekrav för upphandling av tjänster samt entreprenader vid mark- och byggarbeten.</p>	Kommunstyrelsen	Alla nämnder och bolag
2. Ta fram rutiner för uppföljning av uppställda krav vad gäller miljö och kemikalier.	<p>2.1 Ta fram rutiner för att följa upp ställda kemikaliekrav med fokus på prioriterade varugrupper.</p> <p>2.2 Införa möjlighet till vite vid avtalsbrott i förfrågningsunderlag.</p> <p>2.3 Ställa krav på kemikaliekompetens hos leverantör.</p>	Kommunstyrelsen	Alla nämnder och bolag
3. Förbättra inköpsrutinen med hänsyn till varans/ produktens kemiska innehåll.	<p>3.1 Utbilda alla inköpsansvariga om kemikaliemärkning och kemikaliepåverkan för att kunna göra medvetna val vid inköp.</p>	Kommunstyrelsen	Alla nämnder och bolag
4. Öka samverkan gällande kemikalier.	<p>4.1 Upprätta ett koncernövergripande kemikalieråd som har till uppgift att hjälpa upphandlarna vid kravställande vad gäller miljö och kemikalier.</p> <p>4.2 Samverka med regionens andra kommuner i upphandlingar som fokuserar på barns vardag.</p>	Kommunstyrelsen	Tekniska nämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Utbildningsnämnden och bolag

» FOKUSOMRÅDE 3

Kommunikation och information

Kunskapen om kemikalier och dess påverkan på människan och miljön är generellt låg och behöver på olika sätt ökas för att kunna driva utvecklingen mot en giftfri miljö. Olika aktörer i samhället som näringsliv, förtroendevalda och privatpersoner behöver alla få kunskap om kemikaliers påverkan. Kommunikationsinsatser behöver samordnas inom regionen för att bli lika för mottagarna.

ÅTGÄRDER	AKTIVITETER	ANSVAR	DELTAGANDE
1. Samordna kommunikation om kemikalier och dess påverkan på människa och miljö.	1.1 Samverka med Regionen, länets övriga kommuner och Länsstyrelsen om kommunikationen kring kemikalier och barns påverkan. 1.2 Sprida kunskap om kemikaliers påverkan på hälsa, vattenmiljön och slam i skolor och till allmänheten.	Kommunstyrelsen	Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Utbildningsnämnden, Tekniska nämnden
2. Kunskapsutveckling kring kemikalier inom kommun-koncernen	2.1 Genomföra seminarier riktade till tjänstemän och förtroendevalda för att öka kunskaper om kemikalier och dess påverkan på hälsa och miljö.	Kommunstyrelsen	Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Utbildningsnämnden, Tekniska nämnden
3. Information om kemikalier riktade till näringslivet	3.1 Informera handeln och andra berörda branscher om kemikaliesmart handel. 3.2 Genomföra informationsträffar om kemikalielagstiftning och planerade insatser.	Kommunstyrelsen	Miljö- och hälsoskyddsnämnden

» FOKUSOMRÅDE 4

Kemikalier i byggnadsmaterial och produkter

De byggnader och anläggningar vi bygger eller renoverar idag kommer att stå under många år. Genom bra materialval kan påverkan från miljö- och hälsofarliga ämnen minskas. På så vi minimeras kemikaliepåverkan från den yttre och inre miljön.

ÅTGÄRDER	AKTIVITETER	DELTAGANDE
1. Projektering av all nybyggnation ska ske enligt standard för miljöbyggnad.	<ul style="list-style-type: none"> 1.1 Materialval ska uppfylla Basta/Beta kriterier eller motsvarande. 1.2 Avvikelse från kraven ska dokumenteras och följas upp. 1.3 Ta fram kostnadsanalys för utökad kravställande vid behov.	Bolagen
2. Ställa kemikaliekrav i entreprenader.	<ul style="list-style-type: none"> 2.1 Ställa krav i avtal på att rapportera in kemikalieförteckning med kandidatlistämnen utmärkta i entreprenader. 2.2 Vid renoveringar ska materialval uppfylla Basta/Beta kriterier eller motsvarande.	Tekniska nämnden och bolagen

» FOKUSOMRÅDE 5

Kemikalietillsyn

Miljö och hälsoskyddsnämndens tillsynsarbete är ett viktigt verktyg för att kontrollera att kemikaliehanteringen i kommunen sker på ett säkert sätt. Genom rådgivning har nämnden stora möjligheter att nå ut till många verksamheter och påverka för en positiv utveckling.

ÅTGÄRDER	AKTIVITETER	DELTAGANDE
1. Utveckla kemikalietillsynen hos detaljhandeln	<p>1.1 Materialval ska uppfylla Basta/Beta kriterier eller motsvarande.</p> <p>1.2 Avvikelse från kraven ska dokumenteras och följas upp.</p> <p>1.3 Ta fram kostnadsanalys för utökad kravställande vid behov.</p>	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2. Utveckla kemikalietillsynen hos miljöfarliga verksamheter	<p>2.1 Begära in information om användning av utfasnings- och riskminskningsämnen i miljöfarliga verksamheter.</p> <p>2.2 Kontroll av kemikaliehantering med hänsyn till utfasnings- och riskminskningsämnen.</p>	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
3. Fokuserade tillsynsbesök	<p>3.1 Tillsynsbesök på kommunens samtliga förskolor (privata och kommunala) med rådgivning om en kemikaliesmart förskola.</p> <p>3.2 Vid tillsynsbesök hos detaljhandeln fokuseras på varor riktade till barn.</p>	Miljö- och hälsoskyddsnämnden

» FOKUSOMRÅDE 6

Kemikaliesmart förskola

Barn är mer känsliga för kemikalier än vuxna. Deras hjärnor, immunsystem och hormonsystem är inte färdigutvecklade och de andas snabbare och äter och dricker mer i förhållande till sin egen vikt. Små barn som utforskar sin omgivning genom att känna och smaka på saker är särskilt utsatta. Det är därför bra att se över deras närmiljö och försöka undvika varor som innehåller sådana kemikalier som kan innebära en ökad risk. Därför är det viktigt att säkerställa att de har en så hälsosam miljö som möjligt när de befinner sig i förskolan.

ÅTGÄRDER	AKTIVITETER	DELTAGANDE
1. Skapa en kemikaliesmart förskola	<ol style="list-style-type: none"> 1.1 Ta fram en handlingsplan för kemikaliesmart förskola med stöd av miljö och hälsoskyddsmyndigheten. 1.2 Göra handlingsplanen känd bland förskolepersonal och föräldrar i kommunens samtliga förskolor. 1.3 Årlig uppföljning av handlingsplanens åtgärder. 1.4 Ta fram investeringsplan för att uppnå målen. 1.5 Kunskapsutveckla förskolepersonal i vad det innebär att bli en kemikaliesmart förskola.	Utbildningsnämnden

Framtagande av planen

Kemikalieplanen har tagits fram genom samarbete mellan olika förvaltningar och bolag. Kommunstyrelsen är beställare och arbetet har letts av en styrgrupp bestående av chefer från berörda delar av kommunorganisationen. Planen har tagits fram av en projektgrupp bestående av tjänstepersoner med kompetens inom de olika fokusområdena från kommunens förvaltningar och bolag.

Politiskt har förankring av arbetet skett med den politiska miljöberedningen som består av; Bo Frank (M), Åsa Karlsson Björkmarker (S) och Cheryl Jones Fur (MP).

Projektgruppens förslag på plan har genomgått en samrådsprocess med berörda bolags- och förvaltningsorganisationer. Ett informations- och diskussionsmöte genomfördes med berörda förvaltningschefer och tjänstepersoner. Inkomna synpunkter har tagits i beaktning av projektgruppen. Koncernledningen har därefter godkänt den föreslagna planen som sedan antagits av kommunstyrelsen.

STYRGRUPP

Julia Ahlrot

Hållbarhetschef, kommunledningsförvaltningen

Maria Sundell Isling

Förvaltningschef, tekniska förvaltningen

Annelie Ekstedt (t.o.m jan 2016)

Förvaltningschef, miljö- och hälsoskyddskontoret

Gunilla Friman

Avdelningschef, utbildningsförvaltningen

Christer Carlsson

VD, Vöfab

Erik Tellgren

VD, Veab

PROJEKTGRUPP

Jesserina Flores (t.o.m 2016 02 31)

Pernilla Bodin (från 2016 06 01)

Projektledare, kommunledningsförvaltningen

Marlene Blomgren Svensson

Miljöingenjör, tekniska förvaltningen

Erika Borginger

Miljö- och kvalitetssamordnare, Vöfab

Karolina Strid

Miljöansvarig, Växjöbostäder

Magnus Strand

Miljö- och hälsoskyddsinspektör, miljö- och hälsoskyddskontoret

Annika Wall

Kemist, Veab.

Maj Bjers

Upphandlare, kommunledningsförvaltningen

Thomas Carlsson

Verksamhetscontroller, utbildningsförvaltningen

FÖRDJUPNINGSDOKUMENT

Som bilaga till kemikalieplanen finns ett fördjupningsdokument som beskriver problematiken kring kemikalier djupare och lagstiftningen som styr kemikalier.

www.vaxjo.se/miljo

Växjö
kommun

Europas grönaste stad

www.vaxjo.se